

Naslov prispevka: **TRŽNICA ZNANJA - oblika avtonomnega profesionalnega samorazvoja**

Avtorica prispevka: dr. Natalija Komljanc, idejna vodja tržnic znanja

Ključni pojmi: odprti strokovni klepet, tržnica znanja, preišljevalnica, refleksija, izmenjava pedagoških dobrot, presežki v vzgoji in izobraževanju

Uvod

Nekaj let že na Zavodu RS za šolstvo razvijamo in izvajamo *tržnice znanja*, inovativno obliko sodelovanja s strokovnjaki s področja šolstva za nesebično deljenje presežkov v dobrobit vseh v vzgoji in izobraževanju. Tržnica kot ena od odprtih občil oblik za menjavo blaga, v našem primeru gre za specifično tržnico, ki izmenjuje znanje v najširšem pomenu besede, vendar znanje, ki je ne le aktualno, ampak tudi presežno v našem učnem okolju. Izvajalci in obiskovalci, oboji aktivni v svoji vlogi, so v preteklih letih ocenili to obliko dela kot zanimivo in zaželeno. Ne gre le za popestritev samorazvoja, ampak za samoaktualizacijo, razbijanje tabujev, da se nečesa ne da, predvsem pa za zadovoljitev potrebe tistih učiteljev, ki si želijo konkretno izvedeti in videti predstavljeno novost ter se o njej odkrito pogovoriti. Tržnica predstavlja razvojno-aplikativno didaktično posodabljanje vzgoje in izobraževanja. Aktivni so vsi učeči se: učitelji oz. vzgojitelji, vodstvo oz. ravnatelj, učenci, pa tudi njihovi starši ter konzultanti oz. zunanji eksperti, ki podpirajo razvoj pedagoške ideje. Tržnica znanja je najboljši dokaz, da nekaj res deluje.

Namen tržnice znanja

Bistveni namen tržnic znanja je 1. jasno, večplastno oz. multidimenzionalno predstavljanje didaktične novosti (inovacije v šolstvu) z omenjenimi oblikami (značilnostmi) tržnice znanja, 2. izmenjava (deljenje) pedagoških oz. didaktičnih presežkov (dodane vrednosti) na različne načine, predvsem pa s principi odprtega učnega okolja, 3. konkretna spodbuda za celovito uvajanje novosti v lastno in/ali druga interesna učna okolja. Na tržnici novinci lahko izberejo konzumenta, ki jih bo idejno in z izkušnjami podprl pri avtonomnem uvajanju didaktične novosti in pridobijo njegovo soglasje. Didaktično novost lahko prijavijo kot inovacijski projekt (IP) na Zavodu RS za šolstvo.

Vloga pedagoškega svetovalca

Pedagoški svetovalec je običajno konzulent razvojnemu vodji oz. razvojni/projektni skupini. Navadno so tržnice znanja oblika predstavljanja didaktičnih novosti razvitih v inovacijskih projektih Zavoda RS za šolstvo. Pedagoški svetovalec se lahko in je zaželeno da se, vključuje v vse oblike tržnice; ponudi osebno izkušnjo s temo, predstavi bistvene ugotovitve, referenčna merila znotraj posamezne tematike, prispeva v preišljevalnicah, pri predstavitvah učnih ur. Vsekakor pa je zaželeno, da prispeva na refleksiji, po možnosti celo povzame bistvo, ki se ga objavi v poročilu izvedene tržnice znanja. Pedagoški svetovalec je odgovoren za izdajo potrdil.

Običaj je, da se tržnici pridružijo tudi predstojnik organizacijske enote ZRSŠ in svetovalci, ki jih tema zanima ter da pridajo svoje mnenje in znanje nevsiljivo in suvereno, da podprejo izvajalce in participatorje v vsebinah, ki so pomembne za razvoj pedagoške tematike v prihodnje.

Značilnosti Tržnice znanja

Da nekemu strokovnemu srečanju lahko nadenemo ime *tržnica znanja*, mora le-ta oblika predstavljati svoje delo in dosežke na naslednje načine:

Odprti strokovni klepet: gre za krajšo, običajno odprto, frontalno obliko komuniciranja, kjer se predstavi na uvodu namen tržnice, ki se ga podkrepi z dokazi – z osebnimi izkušnjami, *osebnimi zgodbami*, ki pritegnejo poslušalce h klepetu; izmenjavi izkušenj, pogovoru o namenu, ciljih, motivaciji za delovanje na določenem tematskem področju, z nakazanimi možnostmi izvedbe in k aktivnemu prispevanju, *partnerstvu za oblikovanje skupne učne zgodbe*.

Odprta tržnica znanja: je običajna tržnica z različnimi mesti (punkti), informacijskimi mizami, predstavitevimi tablami in podobnimi odprtimi učnimi prostori, kjer se spodbuja izmenjava virov, materialov, znanj oz. *pedagoških dobrot* z obeh strani učnih pultov. To pomeni, da se znanje nesebično izmenjuje (kot smo si na primer včasih v mladosti izmenjevali prtičke) med profesionalci iz različnih VIZ institucij (tisti iz šole gostiteljice so na zunanji strani kroga srečanja in ostajajo na mestu predstavitve, zunanji obiskovalci so na notranji strani kroga srečanja in se premikajo od ene točke k drugi po lastni presoji oz. zanimanju). Naravna izmenjava je običajno zelo živahna v vmesnem času tržnice, na začetku je več ogledovanja gradiv in na koncu je običajno več izmenjav naslovov za nadaljnja sodelovanja. Pri gradivih vseh vrst se upošteva avtorstvo.

Odprta vrata učilnic: ta odprta vrata so najbolj zaželena oblika trgovanja. Obiskovalci si želijo videti spremembe v didaktiki v živo, se prepričati na lastni koži, ali novost resnično deluje. Kako se ob tem počutijo učenci, učitelj sam in na kakšen način ga šola, vodstvo podpira, katere vire, materiale uporablja, kako zadevo načrtuje, kako si zapiše učno pripravo, s kom vse sodeluje, kako mu običajno uspeva izvedba, na kaj naj bo pozoren, kje so pasti in podobno. Tovrstni obiski niso z namenom iskanja napak, nezmožnosti in grajanja, so kulturna oblika neposrednega opazovanja nove pedagoške oz. didaktične možnosti. Običajno ni namen kritična presoja, ampak samopremišljevanje o tem, ali bi tudi jaz poskusil kaj takega, podobnega, kako bi se sam/a počutila v tej vlogi, v tej izkušnji, kako bi lahko to uvedli v mojem razredu, v naši VIZ organizaciji. Gre za opazovanje konkretne študije primera. Vsak obisk učilnice (tudi učilnice na prostem) se nadaljuje s pogovorom, izmenjavo vprašanj, mnenj, predlogov, namigov. Pogovori potekajo skupaj in posamič. V pogovore se vključijo vsi učeči se, torej tudi otroci oz. učenci, dijaki, starši, če so prisotni in eksperti. Pogovori so odprti, intimni in zahtevajo kulturo spoštljivega medsebojnega komuniciranja. Ne gre za iskanje negativnih, ampak pozitivnih rešitev. Za obiskovalce pouka je običajno pripravljeno tudi gradivo, ki ga odnesejo s seboj. Za fotografiranje, snemanje filma se obiskovalci vsakič sproti dogovarjajo oz. jim to možnost sporočijo izvajalci že na začetku srečanja. Potrebo je upoštevati avtorstvo izvedbe.

Premišljevalnice so pogosta in zaželena oblika izmenjave mnenj o določenih specialnostih znotraj tematike, ki jo tržnica predstavlja. Običajno so to bolj intimni manjši prostori, kjer se ne moti pogovora manjše interesne skupine. Običajno jo vodi eden od predstavjalcev tematike na šoli,

najpogosteje vodja razvojne skupine. Če je teh premišljevalnic oz. podtem za premišljevanje več, potem se vodja tržnice dogovori predhodno, kdo vse bo vodil premišljevalnico, ki ne traja dlje od 45 minut, običajno 30 minut skupaj s povzetki bistvenih spoznanj. Uvod ni daljši od pet minut, prav tako ne povzete, torej ostaja vsaj 20 minut za fokusirano premišljevanje. Premišljevalnice se izvajajo v posebej za to namenjenih prostorih ali pa na sprehodu. Povzetki premišljevalnic se objavijo v poročilu tržnice znanja. Dobre ideje imajo avtorja, zato se njegovo ime navede ob zapisu ideje. Premišljevalnice se lahko tudi posnamejo in predvajajo na spletni strani, vendar je pred tem potrebno skupini to sporočiti pred izvedbo in jih prositi za soglasje.

Skupna refleksija je običajno zaključni del tržnice znanja, kjer se poročajo bistvena spoznanja, kjer se v sicer vodeni obliki pogovora daje priložnost vsem prisotnim, vendar je namen refleksije jasen in izražen že na začetku, da gre za skupno oblikovanje bistvenih spoznanj (lahko tudi eno bistveno temeljno spoznanje). Refleksija traja običajno 45 minut (šolsko uro) skupaj s povzetkom, ki ga naredi ena od oseb prisotnih na refleksiji in ki spremlja dogodek. Na koncu, ko ta oseba povzame ugotovitve (podatki), spoznanja (ki vsebujejo zametke novih idej), poišče soglasje vseh prisotnih. Povzete refleksije se objavi v poročilu tržnice znanja. Običajno se objavi poročilo na spletni strani šole izvajalke tržnice, tako, da so viri dostopni za strokovno javnost in s tem ideje avtorizirane.

Organizacija tržnice znanja

Običajno da pobudo VIZ organizacija sama, oz. razvojni vodja ob podpori, soglasju vodstva (ravnatelja). Ob predlogu za izvedbo se običajno doda že tudi osnutek vabila s programom, ki se ga po potrebi izpili in posreduje v javnost oz. vabljanim. Iz vabila in programa je jasno razvidno partnerstvo med VIZ in ZRSŠ.

Običajno se vabilo izda v javnost vsaj mesec, maksimalno tri mesece pred izvedbo tržnice. Ob vabilu je predlog programa ali že oblikovan program, kjer je vedno načrtovan prostor za sodelovanje obiskovalcev tržnice in sicer v vseh oblikah dela (zunanji člani lahko ponudijo predstavitev osebne zgodbe v njihovi VIZ, najavijo, kaj bodo predstavili na tržnici, morda predlagajo aktivno prispevanje v razredu, katere premišljevalnice predlagajo, jih zanimajo, jih izbirajo, če so že predlagane oz. se jih bodo udeležili. Morda celo, kaj bodo vprašali, predlagali, če že vedo. V skupnih refleksiji pa sodelujejo prav vsi udeleženci in predstavljalci.

Običajno ob vabilu povabljeni izvedo za ceno kosila in malice in tudi poravnajo stroške ob najavi.

Vabilo pošilja VIZ ustanova v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo, kar je jasno razvidno iz vabila in programa. Program skupaj z vabilom je objavljen tudi na spletni strani ZRSŠ. Na posamezna vprašanja odgovarja nosilec izvajalec, tržnice, običajno je to vodja razvojne skupine v VIZ, ki se predhodno in sproti dogovarja tako z razvojno skupino (predstavljalci), kot ravnateljem in tudi s pedagoškim svetovalcem.

Program tržnice traja običajno osem pedagoških ur (manj ne, ker potem ni možno prejeti točk za udeležbo oz. sodelovanje), lahko sicer več, vendar se spodbuja več ur le v primeru, če se res ne da izpeljati tržnice znanja v omenjenih osmih pedagoških urah. Potrdila s točkami za izvajalce in udeležence izda Zavod RS za šolstvo na osnovi predloga/seznama, ki ga predloži vodja tržnice ob

soglasju vodstva in svetovalca zavoda. Potrdilo se izda v skladu s Pravilnikom o napredovanju zaposlenih v vzgoji in izobraževanju v nazive.

Dosedanje izkušnje z izvedbami tržnic znanja

Tržnice znanja se kot inventivna oblika razvijajo že vrsto let, mislim, da od leta 2010 dalje. Največ izkušenj imamo s tržnicami znanja formativnega spremljanja, nekaj s tržnicami za odprto učno okolje. OŠ Črenšovci je tržnico znanja za formativno spremljanje povezala s posvetom za razvoj avtonomije učitelja. V vabilu leta 2011 so na primer napisali: »Namen Tržnice znanja bo prikaz formativnega spremljanja učenčevega napredka in aktivnih metod učenja v živo, v konkretnih vzgojno-izobraževalnih situacijah. Predstaviti želimo primere dobre in odlične prakse učiteljev in učencev naše šole v vseh treh vzgojno-izobraževalnih obdobjih in pri različnih predmetih, hkrati pa ponuditi možnost sodelovanja in predstavitve vaših izkušenj s formativnim učenjem v praksi.« Razvojni vodja tržnice znanja za formativno spremljanje Majda Frančič, ravnateljica, mag. Marija Horvat, dr. Natalija Komljanc, vodja formativnega spremljanja in soorganizatorica tržnice znanja.

Primer iz OŠ Preserje pri Radomljah, ki je do sedaj največkrat izvedla tržnico znanja: »V preteklem letu smo v Sloveniji ponudili novo obliko izobraževanja, izmenjave idej in izkušenj – TRŽNICE ZNANJA. Vsaka tržnica se prilagaja tržišču in ponudi nekaj novega, kar je že opazilo okrog 250 dosedanjih udeležencev dveh tržnic. Že drugič vas na svojo TRŽNICO ZNANJA, 3. marca 2012, vabi OŠ Preserje pri Radomljah skupaj z Zavodom RS za šolstvo. Na njej bomo barantali (prodajali in kupovali) z inovativnimi oblikami učenja in poučevanja, samorazvoja šole in strokovnih delavcev, spremljanjem in ocenjevanjem znanja, uvajanju tujega jezika v prvi triadi, holističnim in projektnim učenjem, izrazom telesa ob glasbi in globalnim opismenjevanjem. Novost letošnje tržnice je hospitiranje udeležencev tržnice pri učnih urah in okrogla miza ravnateljev o samorazvoju šole. Velja vabilo učiteljem, da pokukate v razred, opazujete pri delu učence in učitelje ter jih povprašate o počutju in načinu dela. Še posebej vabimo ravnatelje, da na okrogli mizi spregovorite o samorazvoju vaše šole. Popoldne vse skupaj vabimo na tržnico, kjer se boste lahko s »polno denarnico« sprehodili med bogato ponudbo slovenskih in mednarodnih šol, ki so inovativne in ustvarjalne.« Tržnice znanja so aktualne in novosti predstavljajo v optimističnem, duhovitem tonu. Dodajam še primer iz naslednjega leta, ko so se vsebine nadgradile: »Osnovna šola Preserje pri Radomljah je v preteklih letih na področju izobraževanja ponudila novo obliko, to je TRŽNICO ZNANJA, ki temelji na izmenjavi idej, izkušenj in refleksiji lastne prakse. Številni udeleženci so prepoznali uporabnost in kakovost drugačnih oblik izobraževanj, zato jo bomo v šolskem letu 2013/14 organizirali že tretjič. Svoja vrata na TRŽNICO ZNANJA Vam OŠ Preserje pri Radomljah skupaj z Zavodom RS za šolstvo odpira 14. marca 2013. Na letošnji Tržnici znanja bo mogoče pokukati v številne razrede in prisostvovati ter opazovati potek šolskih ur. Izmenjava idej in dobre prakse bo zajemala: spremljanje učenčevega napredka ob samopresoji in samoregulaciji učenja, integrirano uvajanje tujega jezika v prvi in drugi triadi (od prvega razreda dalje), holistično in projektno učenje, izraz telesa ob glasbi, pouk za polno usposobljenost in skrb za dobre odnose, globalno opismenjevanje.« Na OŠ Preserje so tržnico znanja izvedli nazadnje aprila 2016 in tematiko formativnega spremljanja ponovno povezali z Glasserjevo teorijo izbire.

Predzadnja tržnica je bila na OŠ Šturje: »Osnovna šola Šturje Ajdovščina ponuja na področju izobraževanja TRŽNICO ZNANJA, ki temelji na izmenjavi idej, izkušenj in refleksij lastne prakse. Svoja vrata na TRŽNICO ZNANJA vam Osnovna šola Šturje Ajdovščina skupaj z Zavodom RS za šolstvo odpira v sredo, 4. novembra 2015, od 8.00 do 14.00. Na TRŽNICI ZNANJA bo mogoče pokukati v razrede in prisostvovati ter opazovati potek šolskih ur. S formativnim spremljanjem pouka se boste lahko srečali pri urah slovenščine in angleščine na predmetni stopnji. Sredino dopoldne bomo namenili

opazovanju dela učencev in učiteljev, s katerimi se boste lahko pogovorili o načinu dela (premišljevalnice).«

OŠ Moravče je uporabila tržnico znanja za predstavitev oblike odprtega učenja v odprtem učnem okolju in na osnovi izkušenj prispevala pri oblikovanju koncepta odprtega učenja. Več o sami izvedbi je vodja inovacijskega projekta Bernarda Mal skupaj s članom projektnega tima Matejem Žistom, zapisala v prispevku z naslovom Odprta vprašanja odprtega učnega okolja. Tržnica je bila zaradi priljubljenosti večkrat ponovljena. Postala je del izvedbenega kurikula OŠ Moravče.

Tudi nekaj srečanj Gozdnih šol in vrtcev je že uporabilo metode tržnice znanja; pouk v naravi (primeri iz prakse) s premišljevalnico in strokovnimi refleksijami.

Tematika tržnice znanja

Tržnica znanja vedno poteka le na eno glavno, temeljno temo, ki je razlog za predstavljanje presežnega javnosti in izmenjavo dodanih vrednosti v vzgoji in izobraževanju in bolj sekundarno, odpravljanju vrzeli v izvajanju. Iz zgornjih navedb je sklepati, da je največ tržnic znanja potekalo na temo formativnega spremljanja, nekaj pa tudi na temo odprtega učnega okolja. Obe tematiki sta še vedno razvojno aktualni v okviru inovacijskih projektov (IP) ZRSŠ in so že razširjene, tako da se inovacijski projekti vključujejo v mrežo (skupnost). Tržnica znanja spodbuja in pomaga pri razvoju pedagoške invencije v inovacijo. Dogodki so konkretni dokazi in spodbude za prihodnji razvoj pedagoške tematike.

Sklep

Tržnica znanja se je kot ena od aktivnih odprtih oblik medsebojnega profesionalnega samorazvoja in predstavljanja presežkov v javnosti v zadnjih petih letih izkazala kot zaželena, ne le dobrodošla, tako za izvajalce, ponudnike, kot za odjemalce, obiskovalce, čeprav želimo s tržnico spodbujati živo interakcijo oz. izmenjavo znanj med profesionalci.

Res je, da je bila uporabljena za predstavljanje inovativnih rešitev, ki so se razvile v inovacijskih projektih ZRSŠ, a so se kot take izkazale kot pomembna - vredna obča oblika nesebičnega deljenja presežkov v pedagoški praksi in bi iz navedenega razloga lahko bile priljubljene za predstavljanje pedagoških idej, razvitih tudi v okviru drugih oblik razvojno-aplikativnega samorazvoja.

Po najmanj petih letih bi zato morda *tržnica znanja* lahko postala del kataložne ponudbe stalnega strokovnega izpopolnjevanja strokovnih delavcev v VIZ v sodelovanju z ZRSŠ. Namreč na ta način odpiramo novo priložnost za odprto izmenjavo znanja, predstavljanje inovacij. Tržnica znanja je mehanizem za prenos odličnih praks, ki delujejo in kjer lahko opazovalci dobijo odgovor na vprašanje, kako novost v resnici živi v praksi. Na ta način se jasneje izraža potreba po strokovni podpori izvajalcem, po oblikah spodbujanja, ki delujejo ter po izmenjavi mnenj, da se tema ohranja živa in zanimiva.

Viri:

Komljanc, N. (2010 – 2016). (Ne)objavljeno strokovno gradivo za namene spodbujanj in izvedb ter evalvacij tržnic znanja. Nekaj v nadaljevanju na spletnih straneh:

http://www.zrss.si/pdf/181213123816_rap_za_trznico_znanja_ppt.pdf

http://www.zrss.si/pdf/181213123841_trznica_2_crensovci.pdf

<http://trznica-znanja.splet.arnes.si/>

<http://izobrazevanje.sio.si/2015/09/24/didaktika-ocenjevanja-znanja-formativno-spremljanje-za-novince-formativci/>

<http://www.pomurje.si/aktualno/pomurje/avtonomija-v-soli-in-trznica-znanja-v-crensovcih/>

<http://www.pomurje.si/aktualno/pomurje/trznica-znanja-v-crensovcih/>

<http://www.solski-razgledi.com/e-sr-prispevek.asp?ID=681>

<http://www.incogibanje.si/upload/15%20Odprte%20oblike%20u%C4%8Denja%20za%20razvoj%20inovativne%20lokalne%20skupnosti.pdf>

